

Jacht en rentmeesterschap

Inleiding

Als oudgediende CDS'er is het voor mij een eer om hier vanavond een korte maar hopelijk boeiende lezing te mogen geven over een belangrijke pijler binnen de christendemocratie. Het rentmeesterschap. Een pijler die vandaag brandend actueel blijkt. Ik ga het hier vandaag niet hebben over de recente ontwikkelingen binnen onze politiek. Ik ga ook niet staan zwaaien met kartonnen pamfletten over hoe we iemand anders kunnen f*cken dan onze planeet. Ik wil het met u hebben over iets wat mij persoonlijk erg aanbelangt: De jacht en hoe dat gebruik kan passen in een duurzame manier om aan vlees te komen in tijden waarin onze ecologische voetafdruk alsmaar groter wordt.

Christendemocratie en rentmeesterschap

Ik wil een genuanceerd beeld scheppen over het gegeven 'jacht' binnen een constant evoluerende maatschappij, waarbij de druk op de natuur ook toeneemt en we alsmaar verder afstaan van wat de natuur ons kan bieden. Ik start mijn verhaal vanuit de idee van rentmeesterschap. De centrale vraag die we ons als mens moeten stellen is 'hoe kunnen we op een verantwoorde manier omgaan met onze planeet, met de vruchten die ze ons aanbiedt, hoe kunnen we de toekomst voor verdere generaties op deze planeet aarde waarborgen en hoe kunnen we individueel – in groep – op maatschappelijk vlak en op wereldvlak de handen uit de mouwen steken om te zorgen voor onze Aarde. We hebben er slechts één. "There is no planet B", las ik op een aantal betogingspamfletten tijdens de klimaatmarsen die afgelopen weken de drukke straten van Brussel, Leuven en andere steden innamen. Ik geef ze geen ongelijk.

Menselijke vleesbehoefte

De jacht is allicht het oudste gebruik van onze soort om aan voedsel te komen. Met voedsel heb ik het over vlees. Studies van de Cardiff University binnen de faculteit 'neurobiologie' en binnen de faculteit 'Evolutionary Linguistics' van de Universiteit van Cambridge, maar even goed het geweldige Oxford Handbook of Language Evolution, stellen op basis van archeologische vondsten en aannames op basis van vergelijkend onderzoek bij mensapen dat ons brein, toen we vlees zijn gaan eten, enorm is gaan evolueren en expanderen. We zijn anders gaan denken en we zijn geworden tot wat we nu zijn. Vlees bevat heel wat Omega-3 onverzadigde vetten die volgens onderzoek een positieve impact zou hebben gehad op de ontwikkeling van onze hersenen.

Eenzijds moet vlees als brandstof voor onze ontwikkeling een zegen zijn geweest, anderzijds zijn de uitwassen van die vleesbehoefte tot op vandaag zeer duidelijk als we weer eens met een verhaal rond dierenmishandeling in slachthuizen om de oren worden geslagen. Als we de landbouwers horen klagen over de lage prijzen voor varkensvlees of als we weer eens een schandaal horen over slecht kippenvlees van buiten de EU. We eten tegenwoordig te veel vlees, te veel vlees van slechte kwaliteit. Nou ja, wat is slechte kwaliteit? En wat kunnen we daar aan doen? Moeten we met z'n allen vlees uit ons dieet schrappen? Ik durf te stellen van niet. We moeten het gewoon anders aanpakken.

Andere oplossingen?

Een mogelijke oplossing is de zogeheten "korte keten". Zoals de naam doet vermoeden, schakelen we een aantal grotere ketens uit, waarvan de voornaamste zijn: verdeling via

grootwarenhuizen en multinationals en transport. We gaan als consument rechtstreeks de relatie aan met de producent. Dat werkt niet alleen eerlijke prijzen in de hand. We verkleinen ook onze ecologische voetafdruk. We gedragen ons weer meer als mensen onder mensen en er wordt minder en masse geproduceerd. Er zijn tegenwoordig vleesveehouders die een dier pas slachten, als het dier – letterlijk van snuit tot poot werd verkocht. Het grootste hier aan verbonden nadeel voor de consument is de prijs. Die komt logischerwijze wat hoger te liggen. En laat dat voor heel veel consumenten de doorslaggevende factor zijn om net niét mee te stappen in dat hele korte-ketenverhaal. Een goedkopere prijs weegt vandaag nu eenmaal dieper door op de weegschaal dan de kwaliteit van onze voeding. We moeten als consument de hand in eigen boezem durven steken. Zolang wij enkel bereid zijn de bodemprijs te betalen voor een stuk vlees, zullen de markten onze vraag blijven beantwoorden.

De jacht als alternatief?

Van klimaatmarsen in Brussel tot de korte keten in het dorp kom ik aan bij het onderwerp van deze lezing. Hoe kom ik erbij dat de jacht, het jagen in een maatschappij als vandaag een plek moet hebben? En hoe past de jacht binnen de idee van rentmeesterschap. Ik geloof oprecht dat de jacht een ethische, ecologische manier is om minder, maar kwaliteitsvoller vlees te kunnen eten. Vlees dat komt van dieren die niet behandeld werden met antibiotica, dieren die niet veroordeeld werden tot het leven in een hok dat ei zo na voldoet aan wettelijk afgesproken afmetingen, omgeven door tralies en betonnen vloeren. Wilde dieren die van bij hun geboorte tot de dag dat ze door de jager worden gestrekt, vrijuit hebben kunnen leven, niet in functie van de mens, maar in functie van hun eigen natuur en hun eigen bestaan. Ik pretendeer niet een evangelist te zijn die een zaligmakende oplossing predikt, maar als overtuigd rationalist, natuurliefhebber en christendemocraat wil ik zoveel mogelijk mensen overtuigen van de voordelen om op deze manier in je vleesbehoefte te voorzien, zonder dat je daarmee een hele industrie in stand houdt. Ik eet geen vlees omdat ik het per se nodig heb, ik eet geen vlees omdat er geen alternatieven zijn. Ik eet graag vlees omdat ik hou van de smaak en ik ervan overtuigd ben dat we na miljoenen jaren van evolutie perfect ons dieet kunnen aanhouden, maar niet langer op een manier waarop onze toekomst in het gedrang komt. En zó ben ik in de jacht terechtgekomen.

Jagen is natuurbeheer

Jagen is van oudsher dus een manier om aan vlees te komen. Dat is voor het merendeel uit de nieuwe lichter jagers die elk jaar afstuderen het hoofddoel van die bezigheid. Daarnaast is jagen ook aan natuurbeheer doen. De Vlaamse natuur en bij uitbreiding die aan de andere kant van de taalgrens is versnipperd. Een resultaat van verkeerde politieke keuzes in tijden van kadastrale excessen, het lukraak inbouwen van lintbebouwingen en het aanleggen van invalswegen zonder daarbij aandacht te hebben voor onze bossen die hier nog voor er mensen waren, weelderig tierden.

In het Yellowstone National Park, dat zich uitstrekt over de Noord-Amerikaanse staten Wyoming, Montana en Idaho, vinden we een uitgebreide waaier aan fauna. Fauna die volgens de wetten van de natuur zichzelf reguleert en in stand houdt. Herten leven er in kudde, de zwakkere dieren worden door toppredatoren als de wolf geselecteerd. Een betere illustratie van het Darwinistische adagium 'survival of the fittest' is er volgens mij niet. En dat brengt mij bij de bottle neck in onze regio. Wij hebben geen toppredatoren meer in de natuur. Door toedoen van de mens is de wolf die hier inheems was tot de 19e eeuw verdreven. Vlaanderen's grootste inheemse predator de vos. De mens heeft de topositie in de voedselketen sinds

lange tijd overgenomen. En zoals wolven selectief (en misschien onbewust) aan beheer doen, ben ik van mening dat we met onze positie diezelfde taak op ons moeten nemen. Het enige verschil is dat wij beschikken over een bewustzijn. En daar kunnen we een verschil maken. Zonder ingrijpen van de mens houdt de natuur, in Vlaanderen althans, zichzelf niet in stand. Sta me toe dit te illustreren met twee voorbeelden. Wilde varkens, everzwijnen zoals de meeste mensen ze kennen, zijn sinds jaren aan een expansieve opmars bezig in onze streken. Zelfs in mijn geboortestreek van de Polders worden er alsmaar meer gezien. Als je weet dat een wild zwijn dat geboren wordt in januari, op 6 maanden geslachtsrijp is, en dus verantwoordelijk is voor een nieuwe lichte jongen of frislingen – u weet wel, die schattige “pyjamaatjes” – dan kun je met een beetje hoofdrekenen inbeelden hoeveel een populatie wilde varkens na één jaar explosief aangroeit. Meer everzwijnen betekent meer schade, meer auto-ongevallen en een grotere druk op de biodiversiteit.

De provincies Limburg en Antwerpen kreunen intussen onder de druk van die toenemende populaties. De voornaamste kritiek die daarop kan komen, is dat wij de oorzaak zijn van die expansie. De ene zal gewag maken van ‘uitzettingen’ door diegenen die ze nadien willen bejagen. Anderen zeggen dat wij mensen alle natuur opeisen zodat de dieren zich aanpassen aan een voortdurend aanpassende omgeving. Door met vingers te wijzen in een of andere richting, wordt dat probleem niet aangepakt. Wel met aangepast beheer. Als jager kun je hierin ingrijpen, op een ethische manier. Kijken we verder dan de prooidieren in Vlaanderen en gaan we kijken naar de vos, allicht de bekendste predator in onze streken, dan is eenzelfde betoog van toepassing.

De vos kent in Vlaanderen geen natuurlijke vijand. Middenveldorganisaties spreken vrij snel als het over de vos gaat over een stabiele instandhouding van de soort, zonder tussenkomst van de mens. Waar ze niet in slagen, is een antwoord formuleren op cijfermateriaal dat binnen hun eigen rangen wordt vergaard, waarin duidelijk naar voren komt dat kwetsbare grondbroeders als de kievit, het patrijs, grutto's en gorzen in aantal drastisch achteruitgaan, voornamelijk door predatie van de vos. “De industrialisatie van de landbouw”, “het gebruik van herbiciden” en “jagers” worden als pasklaar antwoord gebruikt. Daarnaast kan de vos zichzelf niet in evenwicht houden. De vos is een cultuurvolger. De stelling dat vossen vanzelf verdwijnen als ze geen eten meer vinden op het platteland, is begrijpelijk maar fout. Vossen trekken tegenwoordig vaker de stad in, waar ze een onuitputtelijke bron van voedsel kunnen aanspreken: de vuilnisemmers, en het vele afval dat de mens achterlaat. De vos heeft voedsel genoeg en kan zich onverstoorde voortplanten.

In Nederland is een poos geleden geprobeerd om de jacht op de vos te verbieden. Na een evaluatieperiode stelde men vast dat weidevogel populaties zich niet herstelden maar nog feller achteruitgingen. De jacht is volgens mij het enige middel waarin we op persoonlijk vlak iets kunnen doen aan de lokale biodiversiteit.

De natuur ligt veraf

De reden waarom we in onze politiek te weinig aandacht hebben voor de natuur en onze planeet, is volgens mij voornamelijk omdat alsmaar meer mensen hun band met de natuur verliezen. Ikzelf en veel van mijn generatiegenoten zijn opgegroeid in een tijd dat er nog werd buiten gespeeld op het dorpsspeelplein, dat er 's zondags boswandelingen werden gemaakt en dat we kampen bouwden in het wijkbos. We leven in een tijd van massaconsumptie en technologisch vernuft. De nieuwe generaties krijgen op jonge leeftijd een smartphone of tablet

toegestopt om ze stil te houden. We kijken naar buiten, maar zien de natuur niet meer. We eten vlees, maar zien de koe niet meer in de wei. Ik had nooit gedacht dat ik het ooit zou doen, maar ik verwijs hiervoor graag naar een proces dat door Karl Marx werd besproken in Het Kapitaal: de vervreemding. We zijn volledig gedetacheerd van de natuur om ons heen.

Veel mensen hebben een nogal zwart-witte kijk op de jacht. Hypocrisie loert om het hoekje als je van vleeseters moet horen dat ze jagen een verachtelijke bezigheid vinden en ze je nog net niet uitmaken voor een barbaar. Men is gedetacheerd van waar hun vlees vandaan komt. Als we steak eten, zien we een lapje vlees, maar is het beeld van de koe verdwenen. Bij een wild dier zoals een reebok, dat mijns inziens op een veel menselijkere manier aan zijn eind komt, ligt dat voor de gemiddelde burger veel moeilijker. Ik vermoed dat dat te maken heeft met het idee dat er een wapen aan te pas komt en je de dood van het dier veel sterker kunt visualiseren.

En daar knelt het schoentje. Zodra je vlees eet, moet het besef er zijn dat er daarvoor een dier heeft moeten sterven en die link wordt lang niet altijd meer gedacht. Als jager sta je daar elke keer weer bij stil als je een dier doodt. Je hebt respect voor het dier waarvan je het leven neemt. Zonder te willen veralgemenen: veel mensen hebben geen respect voor het vlees dat ze consumeren, net omdat ze mijlenver afstand hebben genomen van de bron van dat vlees. De Engelse poëet Thomas Gray sprak ooit de woorden "Ignorance is bliss". Daar is iets van aan.

Jagen is meer dan schieten

Hoe word je jager? Mag je zomaar op alles schieten? Zijn er geen regels? Als je wil jagen in Vlaanderen, ben je verplicht een jachtakte te behalen. Dat doe je door te slagen voor een door het Agentschap voor Natuur en Bos georganiseerd examen dat toetst naar je theoretische kennis. Ben je daarvoor geslaagd, dan wordt je uitgenodigd voor een praktijktest. Pas als je voor beide onderdelen voldoende scoort, kun je beginnen jagen. Om jullie een idee te geven, de cursus peilt naar kennis over wildsoorten, over ziekten, over natuurbeheer en over kennis en veiligheid rond wapens. Het belangrijkste onderdeel van het examen, is het wetgevend luik. Zo moet je het Jachtvoorwaardebesluit, het soortenbesluit en het jachtadministratiebesluit volledig beheersen. Dit alles toont aan dat het meer is dan jezelf een wapen aanschaffen, de natuur in trekken en erop los beginnen schieten. En dat is iets wat het middenveld soms te graag verkondigt.

Wat ik graag nog wil meegeven, is dat jacht voor mij past binnen een verhaal van bewustwording over herkomst, over natuurbeheer en over onze ecologische voetafdruk en een nadenken over onze vleesindustrie. Als je als vleeseter nog eens geconfronteerd wordt met een verhaal over de jacht, bedenk dan voor jezelf eens het volgende: eet ik liever een dier dat zijn hele leven heeft genoten van de vrije natuur? Een dier dat heeft gegeten van bloemen, kruiden, takjes en twijgjes, noten en andere vruchten? Een dier dat tot zijn laatste beet geleefd heeft zonder invloed van stress zoals transport, de geur van angst of een slachthuis? Of blijf ik liever vlees eten waarvan ik de herkomst niet altijd ken? Een stuk vlees waar mogelijk kleurstoffen en antibiotica aan zijn toegevoegd?

Eindwoord

Volgens de idee van rentmeesterschap, dragen we de verantwoordelijkheid van de aarde die ons werd gegeven en alles wat leeft en beweegt. Ecologie en economie zijn al sinds mensenheugenis in conflict. In tijden van klimaatmarsen, dieselgates en lage-emissiezones,

moeten we op alle mogelijke manieren proberen om onze leefomgeving naar waarde te schatten en haar in stand te houden voor de generaties van morgen. We zijn niet in de positie om het hele denksysteem waarop onze Westerse wereld werd gebouwd om te gooien. Ons kapitalistisch denken maakt volgens mij onze aarde tot en ik gebruik hiervoor graag de woorden van Gottfried Leibniz: “Die beste aller möglichen Welten”. En volgens mij is jacht één van de oplossingen om althans op lokaal niveau een positieve impact te hebben op onze omgeving.

Nick Brion
Erelid CDS Gent